

Maisemasuunnittelu

Esimerkkejä ja mallikohteita puuntuotantoalueille

Marraskuu 2012

© Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Sisällys

Käyttäjälle

Tunnista maiseman arvo

Uudistusala rajataan maaston mukaan

Reunat ovat tärkeitä maisemassa

Säästöpuut tuovat maisemaan vaihtelua

Lähimaisema viihtyisäksi

Kohti biotaloutta

Käyttäjälle 1/2

Tämä verkkoaineisto on suunnattu kannattavaa puuntuotantoa tavoitteleville. Aineiston tavoitteena on tarjota metsänomistajille, metsäalan toimijoille ja metsätaloudesta kiinnostuneille kansalaisille vinkkejä vapaaehtoiseen maisemasuunnitteluun.

Maisematietoa tarvitaan metsäsuunnittelussa, puukauppatilanteessa, leimikonsuunnittelussa, hakkuu- ja hoitotöiden toteutuksessa, kyläsuunnitelmien laadinnassa sekä viestinnässä ja neuvonnassa.

Aineistoa voidaan käyttää ammattilaisten ja metsänomistajien koulutuksissa sekä puukaupan ja metsäsuunnittelun neuvontatilanteissa. Se soveltuu myös itseopiskelun tueksi.

Puuntuotannon yleisenä tavoitteena on hyvä kannattavuus. Maisemanhoidon tavoitteena on puuntuotannon toimien sopusointu kaukomaisemassa ja lähimaiseman säilyttäminen viihtyisänä. Maiseman huomioimisesta aiheutuu vain vähän kustannuksia puuntuotannon toimenpiteisiin.

Käyttäjälle 2/2

Aineistossa tehdään tunnetuksi maisemasuunnittelua puuntuotannossa ja annetaan konkreettisia suosituksia metsätöiden toteutukseen. Siihen sisältyy maiseman lisäksi myös monimuotoisuus- ja vesiensuojelunäkökulma.

Maisemasuunnittelu alkaa maiseman arvon tunnistamisella. Metsäkohteen maiseman arvo selvitetään metsän käyttöpaineen, näkyvyyden ja kiinnostavuuden perusteella.

Kun puuta korjataan arvokkaassa maisemassa, kannattaa pohtia hakkuualan rajausta, metsän reunoja, säästöpuita ja lähimaisemaa. Keskimäärin joka viides uudistusala on maisemalle arvokas. Kun työt tehdään harkiten ja maiseman arvo otetaan huomioon, saadaan monipuolistuvaa ja avartuvaa metsämaisemaa.

Metsä on uusiutuvan raaka-aineen lähde, oikea-aikainen metsänuudistaminen kannattaa. Metsänuudistamisen työt edistävät kauniin metsämaiseman syntymistä ja sen ylläpitämistä.

Tästä verkkoaineistosta saa tietoa ja vinkkejä virkistyskäytön, maiseman parantamisen, monimuotoisuuden turvaamisen tai vesiensuojelun mukaiseen metsänhoitoon. Maisemaa voidaan hyödyntää kaupallisesti vuokraamalla sitä virkistysarvokaupan tapaan. Täsmällistä tietoa kannattaa kuitenkin hakea muista metsäalan julkaisuista ja www.mtk.fi-sivustolta.

Tunnista maiseman arvo

- Maisemanhoidon tarve ja mahdollisuudet vaihtelevat kohteittain.
- Maiseman arvoa pohditaan metsän näkyvyyden, käyttöpaineen ja kiinnostavuuden perusteella.
- Maisemaa kannattaa pohtia puukaupan, leimikon suunnittelun sekä hakkuu- ja hoitotöiden yhteydessä. Onnistuneella töiden toteutuksella saadaan aikaan kaunista metsämaisemaa.
- Suunnittelun lähtökohtana on vapaaehtoisuus metsänomistajalle.

Maisemasuunnitteluun kannattaa paneutua niissä kohteissa, jotka näkyvät katsojalle joko lähi- tai kaukomaisemassa.

Mitä enemmän alla lueteltuja ominaisuuksia on suunnittelukohteella tai lähellä, sitä arvokkaampi kohde on maisemallisesti

Metsän käyttöpaine

- vakituinen ja vapaa-ajan asutus
- majoitus- ja matkailupalvelut
- ulkoilureitit ja -rakenteet
- tieliikenne

Metsän näkyvyys

- laki- ja rinnemetsä
- rantametsä
- pellon ja puuttoman suon reunametsä
- näköalapaikkoihin näkyvä metsä
- merkittävän kulkuväylän viereinen metsä

Metsän kiinnostavuus

- metsänomistajalle tärkeät kohteet
- tunnistetut arvokkaat maisemat
- luonto- ja kulttuurikohteet
- pienvedet

Lisätietoa: Metsäntutkimuslaitos, Valtakunnallinen metsämaiseman herkkyyssluokitus -mallin kehittäminen ja soveltaminen Kainuun ja Kuusamon vaaramaahan.

Vapaa-ajan asunto suunnittelukohteella tai lähellä
lisää kohteen maisemallista arvoa.

Uudistusala rajataan maaston mukaan

- Uudistusalan rajauksen tavoitteena on, että syntyy vaihtelevaa ja luonnollista metsämaisemaa.
- Kaarevat ja polveilevat rajaukset sopivat tasaisen maan ja mäkisen maaston metsiin.

Mäki- ja vaaramaisemassa
uudistusalat rajataan
maaston muotoihin
korkeuskäyriä mukaillen.

Mäki- ja vaaramaisemassa uudistusalat rajataan maaston muotoihin korkeuskäyriä mukaillen.

Kivennäismaan ja suon raja on hyvä paikka uudistusalan rajaamiseen.

Uudistusala rajataan luonnonmuotoja mukaillen, hyödynnetään rinteet, kumpareet ja notkelmat.

Metsälain erityisen tärkeillä elinympäristöillä turvataan luonnon monimuotoisuutta ja ne tuovat maisemaan vaihtelua. Toimet tehdään niin, että kohteiden ominaispiirteet säilyvät.

Uudistusala rajataan tasaisella maalla polveilevasti.

Reunat ovat tärkeitä maisemassa

- Vesistöjen rannat ja soiden reunat rajaavat metsiä luonnonmaisemassa.
- Pellot, tiet ja asutus ovat rajana metsälle kulttuurimaisemassa.
- Reunametsät käsitellään talousmetsinä maisemalliset tekijät huomioon ottaen.

Vaihtelevanlevyinen puustoinen kaista rannassa voidaan jättää sekä ekologisista syistä että kaunistamaan maisemaa. Se estää myös ravinteiden huuhtoutumista vesiin.

Järvinäkymän avaamiseksi voidaan osa hakkuusta ulottaa rantaan asti. Uudistamistöiden yhteydessä jätetään riittävän leveä suojakaista, jonka maanpintaa eikä pensaikkoa käsitellä.

Hakkuu avaa näkymän suolle. Riistalle voidaan säästää suon ja kankaan vaihtetumisvyöhykkeelle muokkaamaton kaista ja säästöpuita.

Uudistusala voidaan ulottaa pellon reunaan asti. Pajut, katajat ja matalat lehtipuut säästetään reunaan antamaan maisemaan vaihtelua ja riistalle suojaa.

Uudistusala voidaan rajata tienvarren suuntaisesti ja maaston muotojen mukaan.

Säästöpuut tuovat vaihtelua maisemaan

- Säästöpuut ovat hyödyksi maisemalle ja luonnolle. Ne monipuolistavat maisemaa useiden vuosikymmenten ajan ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta.
- Säästöpuuryhmä uudistusalan reunan tuntumassa luo maisemaan vaikutelman pienemmästä aukosta.

Säästöpuuryhmä uudistusalan reunassa sulautuu kauniisti maisemaan.
Komea haaparyhmä on onnistuneesti valittu säästöpuuryhmäksi.

Säästöpuut säilytetään tulevissa hoito- ja hakkuutöissä ja saadaan maisemanhoidollista jatkumoa.

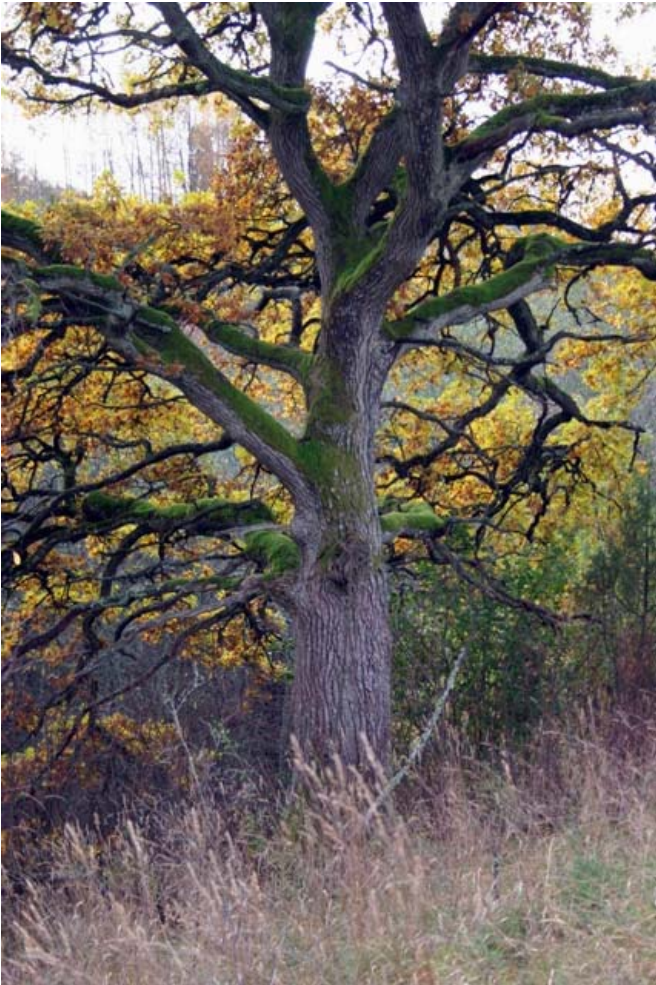
Säästöpuuryhmä tilan rajalla häivyttää suoria linjoja ja tekee vaikutelman pienemmästä uudistusalasta.

Säästöpuuryhmä jätetään myös luontaisen uudistamisen alalla.

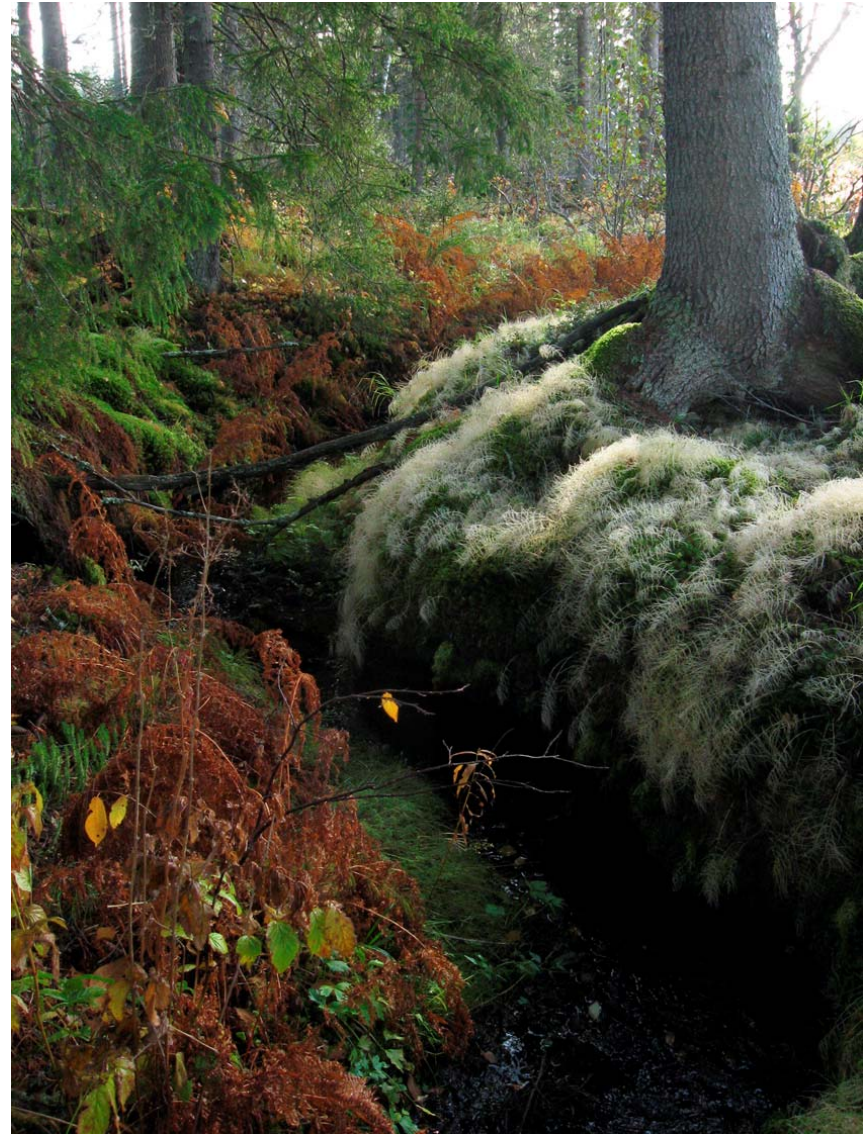
Lähimaisema viihtyisäksi

- Lähimaisemalla tarkoitetaan näkymää, jossa yksityiskohdat erottuvat selvästi katsojalle. Lähimaiseman hoidolla turvataan lähimaiseman arvojen säilyminen ja parhaimmillaan vahvistetaan niitä.
- Lähimaiseman arvot voivat liittyä kauneuteen, merkityksiin, sosiaaliseen yhteisöön, historiaan, kulttuuriin tai luontoon.
- Viranomaisten ja julkisen hallinnon tietoa luonto- ja kulttuurikohteista kannattaa käyttää työmaa- ja suunnittelukartoissa, joista ne välittyvät metsänomistajille ja metsätöiden toteuttajille.
- Lähimaisemaa voidaan elävöittää korostamalla yksittäisiä järeitä puita, suuria kivenjätkäleitä, kallioita ja kulttuuriperintökohteita.

Maisemapuut erottuvat näyttävästi ympäristöstä. Niihin voi liittyä kulttuurihistoriallista arvoa.

Lähimaisemassa luontokohteet ovat mielenkiintoisia katseenvangitsijoita. Ne voidaan tuoda esille hakkuussa, jos kohteen luontoarvot säilyvät.

Kulttuuriperintökohteet kuuluvat lähimaisemaan. Hakkuussa kohteet säilytetään ja ne voidaan paljastaa katsojalle poistamalla puut.

Tilan rajapyykki

Tärkeimmät kulttuuriperintökohteet suojellaan muinaismuistolailla, tällöin niitä kutsutaan kiinteiksi muinaisjäännöksiksi.

Riistatiheikkö antaa lähimaisemaan vaihtelua ja katseelle kiintopisteen uudistusallalla.

Ajourat suunnitellaan kasvatushakkuussa niin, etteivät ne näy suoraan katsojalle. Riistatiheikkö on hyvä näköeste.

Kohti biotaloutta

- Onnistunut maisemanhoito puuntuotantoalueella tuottaa metsiimme monipuolistuvaa ja avartuvaa maisemaa samalla kuin tuotetaan uusiutuvaa raaka-ainetta ja aineettomia hyödykkeitä biotalouden käyttöön.
- Suomi on vuosisatojen ajan elänyt metsistään. Ensin puuta hyödynnettiin tervataloudessa ja kaskikulttuurissa, nyt puuntuotanto ja metsätalous palvelevat biotaloutta ja vihreää kasvua.
- Metsämaisemassa näkyy suomalaisten ekologinen elämäntapa.

Puu on monipuolinen, uusiutuva raaka-aine. Sitä voidaan käyttää rakennus- ja puusepänteollisuudessa, paino- ja kirjoituspaperina, pakkauksina, pehmopapereina, sidetarvikkeina, vaatteina, lääkeaineina tai energian lähteenä.

Puutuotteet voidaan kierrättää raaka-aineena uusiin tuotteisiin ja lopulta hyödyntää bioenergiana.

Suomi elää jatkossakin metsästä, sillä puulle on tulevaisuudessa kysyntää. Uudistushakkuun jälkeen tehdään työt uuden puusukupolven aikaansaamiseksi.

Kasvaessaan puu sitoo ilmakehän hiiltä. Uusi metsä luo edellytykset marja- ja sienisadolle sekä tarjoaa kasvupaikan sadoille muille lajeille.

Maisemanhoidon
huomioon ottava
kannattava puuntuotanto
luo Suomelle
tunnusomaisen metsäisen
yleismaiseman.

Taustatietoa aineistosta

- Aineiston ovat kirjoittaneet Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiossa Airi Matila ja Maria Lindén. Aineisto perustuu lokakuussa 2012 julkistettuun Talousmetsät sulautuvat maisemaan -oppaaseen, lataa täältä www.tapio.fi/verkkojulkaisut.
- Kuvat Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion kuva-aineistoa.
- Julkisen metsäkonsernin hankesalkkuun on sisältynyt vuodesta 2008 alkaen selvitykset metsätaloustoimenpiteiden maisemavaikutuksista. Metsäntutkimuslaitos vastasi selvityksistä, joissa kuvattiin maisema-arvojen tuottamista metsätalouden ja metsänkäsitteilyn prosesseissa, annettiin maisemanhoidon kehittämis ehdotuksia sekä selvitettiin hakkuukoneenkuljettajien ja leimikonsuunnittelijoiden näkemyksiä maisemanhoidosta.
- Vuonna 2012 hanketta johti Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja tavoitteena oli siirtää tulokset osaksi käytännön toimintaa. Hankkeen rahoittajina olivat maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus ja Tapio. Oppaan painatti maa- ja metsätalousministeriö.
- Suositeltava viittaustapa: Matila, A. & Lindén, M. 2012. Maisemasuunnittelu, esimerkkejä ja mallikohteita puuntuotantoalueille. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja. www.tapio.fi/verkkojulkaisut

Metsätalouden
kehittämiskeskus Tapio

Pohjoinen Rautatiekatu 21 B
FI-00100 HELSINKI
FINLAND

puh. + 358 294 32 6000
tapio@tapio.fi
www.tapio.fi

